

**Det sælger bedre hvis det er på bornholmsk
om vin, svin og dialekt i turistindustrien**

Scheuer, Jann; Monka, Malene; Mægaard, Marie

Published in:
Danske Talesprog

Publication date:
2015

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Scheuer, J., Monka, M., & Mægaard, M. (2015). Det sælger bedre hvis det er på bornholmsk: om vin, svin og dialekt i turistindustrien. *Danske Talesprog*, 15, 129-154.

Det sælger bedre hvis det er på bornholmsk – om vin, svin og dialekt i turistindustrien

Af JANN SCHEUER, MALENE MONKA og MARIE MAEGAARD

Artiklen handler om brugen af bornholmsk dialekt i turistindustrien. Vi undersøger brugen af dialekt hos en bornholmsk vinbonde og fokuserer især på hans rundvisninger.¹ Gennem analyser af hjemmeside, rundvisninger, interview, spørgeskemaer mv. vises det hvordan brugen af bornholmsk dialekt benyttes til at skabe netop den form for distance og anderledeshed som er afgørende for den værdifulde turistoplevelse.

Indledning

De danske dialekter inddeles traditionelt i tre overordnede kategorier jysk, øsmål og østdansk. De jyske dialekter og ømålene er de mest velbeskrevne, eftersom de er genstand for to igangværende ordbogsprojekter, hhv. *Jysk Ordbog* ved Århus Universitet og Afdeling for Dialektforsknings egen *Ømålsordbog*. Siden 1658, hvor Skåne, Halland og Blekinge blev svensk, er bornholmsk den eneste østdanske dialekt på dansk grund. Den bornholmske dialekt er ikke så velbeskrevet som jysk og ømålene, blandt andet fordi der ikke er lavet en ordbog over born-

---

¹ Vingården Lille Gadegård er blot ét af mange steder Asgerd Gudiksen har aflagt besøg på sine cykelture i det danske sommerland. Asgerds svar på hvad der er mest interessant ved vingården, ville afhænge af om hun svarede i egenskab af porcolog, dvs. grisekender, eller som den kyndige dialektolog hun er. Porcologen ville uden tvivl pege på grisene Øffe og Axel og deres centrale rolle i vinbondens omvisninger på gården. Dialektologen derimod ville helt sikkert pege på vinbondens sprogbrug. Denne artikel handler om brugen af dialekt på vingården og er derfor tilegnet dialektologen Asgerd Gudiksen. Helt i hendes ånd vil der dog være et par svinske indlæg undervejs.

holmsk siden 1908 (se dog nedenfor). I løbet af de senere år er der imidlertid foretaget en del nye optagelser på Bornholm. Her er der lavet optagelser med både unge og ældre bornholmere der giver mulighed for at undersøge hvordan dialekten og dens brug har forandret sig over tid. I denne artikel vil fokus imidlertid være et lidt andet sted, nemlig på hvordan bornholmsk dialekt bliver gjort til en ressource i turistindustrien der kan være med til at tiltrække opmærksomhed hos turister og gøre det lettere at sælge varer eller oplevelser til dem.

Det bornholmske samfund

Bornholm ligger langt fra resten af Danmark, og man kan kun komme dertil med færge eller fly. Øen har knap 40.000 indbyggere, og befolkningstallet falder med ca. 500 indbyggere hvert år. En af årsagerne til affolkningen er at det er svært at finde arbejde på øen; arbejdsløsheden er relativt høj, og der er få arbejdspladser der kræver en lang videregående uddannelse. Bornholm er en af de fattigste regioner i Danmark, men der er dog ét økonomisk område som er i fremgang og som udgør en stor del af omsætningen på øen, nemlig turistindustrien. Hvert år besøger mere end 600.000 turister Bornholm, primært i perioden juni til august. Mange af turisterne søger 'autentiske bornholmske oplevelser', og disse oplevelser kan dialekten, som vi vil vise, være med til at skabe.

Tidligere beskrivelser og undersøgelser

Den grundigste og mest omfangsrige beskrivelse af bornholmsk er J.C.S. Espersens *Bornholmsk Ordbog* fra 1908. Optegnelserne til ordbogen er foretaget i 1850'erne og bygger på et manuskript der forelå ved Espersens død i 1859. Ved udgivelsen blev ordbogen forsynet med et forord af Vilhelm Thomsen og Ludvig Vimmer. Desuden indeholder den en beskrivelse af bornholmsk lydlære ved Vilhelm Thomsen, en bøjningslære ved Ludvig Vimmer, samt et tillæg ved Viggo Holm.

Den næste større beskrivelse af bornholmske sprogforhold er Børge Andersens *Rønnemålet: En strukturalistisk-lingvistisk analyse af udtryksplanet i en bornholmsk dialekt* fra 1959. Heri konstaterer Andersen

på baggrund af sin undersøgelse at rønnemålet i det væsentligste er en afsvækket form af den sprogbrog der er beskrevet i Espersens ordbog.

Forestillingerne om forskellen mellem sprogbroge i Rønne og på resten af øen samt forestillingen om at bornholmere kan skifte mellem to sproglige koder står centralt i de senere undersøgelser af bornholmsk. I 1970'erne foretog Hanne Louise Geist og Mogens Baumann Larsen således undersøgelser der skulle afdække dels om bornholmere kunne skelne mellem forskellige lokalsprog og dels om de kunne skelne kodeskifte mellem ”tyndt”/”dansk” og ”bornholmsk” (1974). Det viste sig at informanterne ikke kunne skelne mellem forskellige lokalsprog ude på øen, men til gengæld skelnede de mellem lokalsprogene uden for Rønne og lokalsproget i Rønne, såkaldt ”rønnefint”. I undersøgelsen af kodeskift var informanterne – bornholmere såvel som tilflyttere – overordnet enige om at identificere stemmeprøverne som tilhørende to forskellige koder.

I en mindre udløber af projektet undersøgte Baumann Larsen sammenhænge mellem brogen af dialekt og det religiøse liv på Bornholm (1973). Her viste det sig at standardsprog eller tilstræbt standardsprog var eneherkende i den bornholmske folkekirke, mens der var tale om udpræget brug af kodeskift i øens frimenigheder. De mange lokalfødte prædikanter benyttede tilstræbt standardsprog i de mere formelle dele af liturgien, fx i tekstlæsning og sange, mens de benyttede dialekten i mere inderlige/intime passager, fx under dele af prædikenen og annonceringen af næste uges møde.

Interessen for kodeskift på Bornholm går igen i et speciale fra 2003, hvor West-Jensen laver næranalyser af fire voksne bornholmeres sprogbrog. De kodeskifter alle, men analyserne viser ikke noget entydigt mønster. Fælles for informanterne er at de taler bornholmsk i de nære relationer, men derudover er deres sprogbrog tilsyneladende styret af hvem de kommer i berøring med i deres hverdag og hvilken styrke de tillægger deres ’bornholmeridentitet’.

Før vi skal se på vinbondens sprogbrog, skal vi se nærmere på den bornholmske dialekt.

Bornholmsk dialekt

For de fleste danskere er det mest iørefaldende ved bornholmsk² formentlig den specielle intonation. Det handler både om det tonale forløb mellem stavelser og det tonale forløb hen over hele sætningen. Det første drejer sig om tonen i forbindelser hvor en stavelse med tryk efterfølges af en eller flere stavelser uden tryk. Det har man i en sætning som *Vi hentede bilen.* (stavelser med tryk er understregede). I standarddansk er der et lille fald i tonen på stavelsen med tryk, i bornholmsk et meget kraftigt. I standarddansk er tonen stigende og faldende i stavelserne uden tryk, i bornholmsk er den stigende.

Den tonegang er særegen for bornholmsk, og den kan være årsagen til at dialekten af nogle opleves som ”syngende” (vi skriver mere om intonation senere i artiklen).

Et andet kendetegn ved lydsiden af den bornholmske dialekt er palatalisering af *k*, *g*, *n*, og *l* i visse forbindelser. Det vil sige at de bliver udtalt ved at hæve tungen mod den forreste del af ganen så der opstår en *j*-lyd. På bornholmsk kan *k* og *g* både i starten, midten og slutningen af ord udtales som *tj* og *dj*. Nogle eksempler er: *tjærke* (kirke), *knæktja* (knække), *fitj* (fik), *djik* (gik), *læg dj* (lægge), *rydj* (ryg). Tilsvarende kan *n* og *l* både inde i og i slutningen af ord udtales palatalt, fx *binja* (binde), *manja* (mand), *rulja* (rulle) og *silj* (sild). Dertil kan nævnes at:

- *langt a* som i fx *dage* udtales lidt å-agtigt som i svensk
- *langt u* som i fx *mule* udtales lidt y-agtigt som i svensk
- der findes kun én udtale af *langt ø* (som dén der findes i standarddansk *høne*, men ikke den i *søle*)
- der findes *stemt s*, fx i *griz* (gris)
- mange udsagnsord og navneord ender på tryksvagt *-a* som i svensk, fx *skriva* (skrive) og *orna* (orne)

---

² Gennemgangen bygger på Andersen (1959), Espersen (1908), Kofoed (1970), Thomsen (1908), Wimmer (1908), Nielsen og Pedersen (1991). Desuden takker vi Asgerd Gudiksen og Karen Margrethe Pedersen, Afdeling for Dialektforskning, for gennemlæsning og assistance under beskrivelsen af bornholmsk.

Bornholmsk har en særegen grammatik, således findes der fx tre køn: hankøn, hunkøn og intetkøn. Navneordenes køn kan ses dels på de personlige stedord ved anaforisk reference fx *kattinj – hanj* (katten – han), *soen – hon* (soen – hun), *huzed – ded* (huset – det), dels ved de tilknyttede bestemmelser eller bekendthedsbøjninger. Den ubestemte artikel er henholdsvis *inj*, *en* og *ed* for han-, hun- og intetkøn; det vil sige at det hedder *inj katt*, *en so* og *ed huz*. Bekendthedsendelsen er tilsvarende *-(i)nj*, *-(e)n* og *-ed* for han-, hun- og intetkøn, så det hedder *kattinj*, *soen* og *huzed*. Ligesom på standarddansk fremgår substantivers køn af eventuelle tilknyttede adjektiver: Hunkøn har ingen endelse, intetkøn markeres med *-t*, og særligt for bornholmsk er det at hankøn markeres med *-er*. Det hedder fx *inj bruner katt* (en brun kat) og *inj smarter mand* (en smart mand) fordi kat og mand er hankønsord, men *en brun so* (en brun so) og *ed brunt huz* (et brunt hus). Bornholmsk har også såkaldt dobbelt bestemthed. På bornholmsk siger man fx *den trynan* (den trynen), *denne kattinj* (denne katten).

Der findes en række bornholmske særord, hvoraf mange hører til i det traditionelle liv på landet og i fiskeriet. Det betyder at flere af ordene enten er forsvundet helt eller bruges meget sjældne. I det moderne samfund er det fx kun en meget snæver kreds af landmænd der kan have brug for at tale om et lille hus til svin ude på marken. Derfor går det bornholmske ord *svinabod* ud af brug. Der er dog tre bornholmske særord der stadig bruges, nemlig *bælla* (børn), *pi:bel* (pige, af pige-bæl) og *horra* (dreng). Ordene *pige* og *dreng* findes også i traditionelt bornholmsk, men så betyder det tjenestepige og -dreng.

Det er karakteristisk for bornholmere at de generelt er sprogligt bevidste, og at de har en opfattelse af hvad der er henholdsvis bornholmsk og ”dansk” (det er den gængse betegnelse for det som i andre egne af landet ofte kaldes ”rigsdansk”). En del bornholmere behersker begge dele og opfatter sig selv som tosprogede. Den generelle sproglige bevidsthed og udbredte opfattelse af at der er tale om to sprog betyder at der ofte kun er få bornholmske træk når ældre bornholmere taler standarddansk; tydeligst er manglende stød og bornholmsk intonation.

En anden ting der kendetegner det bornholmske sprogsamfund er at der er store forskelle mellem de ældre og de yngre talere. Ligesom i mange andre traditionelle dialektsamfund har brugen af dialekt ændret sig markant gennem de sidste generationer. Ældre mennesker på Bornholm kan fx sige ”horraijn va svølten blen” (drengen var sulten bleven) med både bornholmsk grammatik, udtale, prosodi og bornholmske særord, hvorimod mange unge lyder omtrent som københavnere. Det er bemærkelsesværdigt og et særligt træk ved den bornholmske afdialektisering at også dialektens prosodiske træk (såsom intonation og stød) aflægges i den forandring der sker mellem generationerne. Det står i modsætning til fx udviklingen i Jylland hvor de prosodiske træk netop bevares længe. Det er således normalt især intonationen danskere genkender hinanden på som henholdsvis jyder, københavnere, fynboer mv (Kristiansen, Maegaard & Pharao 2011; Kristiansen, Pharao & Maegaard 2013). Men på Bornholm lader udviklingen til at være foregået anderledes, så de prosodiske træk er forsvundet samtidigt med grammatiske og udtalemæssige træk.

Endnu ved vi imidlertid for lidt om hvordan afdialektiseringen er foregået på Bornholm. At råde bod på det er ét af målene med et nyligt påbegyndt projekt der skal undersøge og sammenligne sprogbrug blandt unge på Bornholm samt i Vendsyssel og i Sønderjylland. Her vil de unges sprogbrug blive beskrevet og sammenlignet med deres forældres og bedsteforældres sprogbrug for at afdække eventuelle forandringer mellem generationerne (se <http://nfi.ku.dk/dpef/>).

Dialekt i turistindustrien

I løbet af de sidste 100 år er Danmark gået fra at være et overvejende dialektalt sprogsamfund til at være et overvejende standardsprogligt sprogsamfund, og Danmark anses nu af mange for at være et af de mest standardiserede sprogsamfund i Europa (Coupland & Kristiansen 2011; Grondelaers & Kristiansen 2013; Maegaard et al. 2013; Pedersen 2003). Stort set alle de sproglige ændringer der er registreret i forskellige dele af landet de sidste 40 år, har deres udgangspunkt i København: Det er

københavnske sprogtræk der vinder frem når de lokale sprogtræk forsvinder. Industrialisering, urbanisering og øget mobilitet er vigtige faktorer når man vil forklare den drastiske nedgang i brugen af dialekt i Danmark, men udviklingen i retning af københavnskbaseret sprogbrug handler i høj grad også om holdninger til det sprog man taler (Kristiansen 2009; Kristiansen & Jørgensen 2005; Mægaard m.fl. 2013). København har længe været centrum for den danske kultur- og magtelite, mens andre egne af landet er blevet tillagt lav prestige. Adskillige sprogholdningsundersøgelser har vist hvordan sprogbrug med bare den mindste lokale farvning i prosodien overalt i Danmark nedvurderes i sammenligning med københavnsk sprogbrug (Kristiansen 2009).

Globaliseringen resulterer altså på den ene side i afdialektisering og standardisering. På den anden side skaber de samme globaliseringsprocesser ifølge Johnstone ideologiske forskelle mellem ”imagined language varieties” gennem øget opmærksomhed på sproglig variation:

Economic and cultural globalization and the attending social and geographical mobility and dialect contact seem to result in two contradictory trends: increased dialect leveling and increased talk about dialect [...] globalization erases objectively visible linguistic difference through leveling and dialect loss and at the same time creates ideological difference among imagined varieties through increased popular attention to variation. (Johnstone 2010: 391)

I dagens danske samfund bygger forestillingen om varieteter af typen ’dialekt’ på eksistensen af lingvistisk variation, af især prosodisk art, der kan knyttes til geografi – men kun til store geografiske områder der i tidligere tider var helt anderledes dialektinddelt. I den forstand er dagens forestilling om dialekt en ganske anden end tidligere tiders forestilling om dialekt – både hvad sprogtræk og ideologi angår.

Globalisering resulterer også i et fokus på autenticitet og inautenticitet. Således skriver Coupland (2014: 30) fx at for at begrebet autenticitet overhovedet kan give mening, er der behov for refleksivitet, og det betyder at autenticeringsprocesser samtidig involverer in-autentice-

ringsprocesser. Når en genstand, en begivenhed, en person etc. beskrives som ”autentisk”, har man nemlig samtidig italesat denne autenticitet, og i den proces, ved at gøre opmærksom på autenticiteten, sætter man automatisk spørgsmålstegn ved selvsamme autenticitet. Denne dobbelthed – eller ”impossible dilemma” som Heller (2003: 475) kalder det – er helt central for forståelsen af autenticitet i senkapitalismen. Som Heller har formuleret det i forbindelse med produktionen af traditionelt kunsthåndværk i Provence:

[...] the construction of the idea of a product which has value in the tourist marketplace because it is ‘authentic’ (in the sense of being – necessarily fictively – constructed as linked to a timeless past), simultaneously, and also necessarily, undermines their authenticity because that authenticity only has value as a commodity in the present. (Heller 2003: 475)

Når autenticitet værdisættes, har man altså i en vis forstand allerede også undermineret denne autenticitet, og denne dobbelthed er både producenter og konsumenter af autenticitet ofte højst opmærksomme på. Coupland (2014: 30) argumenterer for at disse agenter hverken kan ses som fuldkomment kyniske eller som naivt accepterende, men snarere som refleksive og som orienteret mod aktuelle mål. I et senmoderne sociolingvistisk perspektiv må autenticitet ydermere ses som en diskursiv konstruktion associeret med høj værdi og opnået gennem social handlen og performance (Coupland 2014: 16; se endvidere Blommaert & Rampton 2011; Eckert 2003; Bucholtz 2003; Coupland 2003, 2014; Heller & Duchêne 2012). Derfor har sprog en særlig rolle i kommodifikceringsprocesser og i autenticitetskonstruktioner (Heller & Duchêne 2012). Autenticitet er et vigtigt element i mange turistoplevelser, og her er der ikke altid en modsigelse mellem det refleksive og det autentiske (som vi kommer ind på senere i vores analyser af vinbonden på Lille Gadegård). I turistindustrien har et produkt ofte værdi i kraft af dets autenticitet, og dette skabes gennem at konstruere forskel fra det for turisten velkendte og dagligdags. Med Jaworski & Thurlows ord:

In its pursuit and endless production of difference, tourism is a past master at recontextualization, lifting the everyday into the realm of the fantastical, transforming the banal into the exotic, and converting use-value into exchange-value. (Jaworski & Thurlow 2010: 256)

Det drejer sig altså om at transformere det dagligdags til noget eksotisk og anderledes, og om at skabe forskelle mellem det turisterne kender og det de oplever som turister. Dette gælder naturligvis også for sprog. Sprog indgår på mange måder i turistoplevelser – fx som talt sprog ved omvisninger, serviceinteraktioner og forestillinger, eller som skrevet sprog på skilte og i brochurer eller på souvenirs som t-shirts og krus. Ofte gælder det at sproget trækkes ud af den almindelige hverdagsbrug og konstrueres som anderledes og eksotisk. Det gælder fx når der i Sønderjylland sælges kopper med inskriptionen ”Mojn”, eller når Løkkens Bryghus sælger øl med ordet ”Kavt” på etiketten.

I det følgende undersøger vi om – og hvordan – brug af træk fra lokal bornholmsk dialekt kan bidrage til at skabe værdi for lokale erhvervsdrivende inden for turistindustrien på Bornholm ved at medvirke til at skabe en ’autentisk’ oplevelse for turisterne.

Vingården Lille Gadegård

For at undersøge hvordan dialekt bruges i den danske turistindustri besøgte vi i sommeren 2013 den bornholmske vingård Lille Gadegård. I det følgende analyserer og beskriver vi hvordan bornholmsk dialekt spiller en rolle på vingården og for gæsternes oplevelse af den. Studiet er funderet i lingvistisk etnografi (Rampton m.fl. 2004, Creese 2008), og i analyserne inddrager vi følgende materiale: vingårdens hjemmeside, interview med gæsterne og vinbonden, besvarelser på en spørgeskemaundersøgelse samt lydoptagelser af fire rundvisninger.

Hjemmesiden

På vingårdens hjemmeside (www.a7.dk/vingaarden) kan man læse om vingårdens historie, om vinproduktionen og rundvisninger på stedet.

Man kan også læse om muligheder for overnatning på vingårdens teltplads, orientere sig om planlagte aktiviteter samt købe gårdens produkter i webshoppen. De fleste gæster til vingården har sandsynligvis orienteret sig på hjemmesiden inden de ankommer til gården, og dette kan være med til at skabe bestemte forventninger til stedet og til vinbondens sprogbrug. Da optagelserne fandt sted, kunne man bl.a. læse følgende beskrivelse af rundvisningerne på hjemmesiden:³

Rundvisningen tager 38 minutter og handler også om vin, kvinder og politik ... på bornholmsk.

Og lidt længere nede:

Vinbonden snakker bornholmsk og hurtigt.

Det interessante ved formuleringerne er at de lægger så megen vægt på vinbondens sprogbrug – den er ”bornholmsk og hurtig”. Fokus på sprogbruken går igen i rundvisningerne, som vi viser eksempler på nedenfor.

Spørgeskemaer

Men først skal vi se nærmere på gæsternes umiddelbare reaktion på rundvisningerne. Umiddelbart efter rundvisningerne bad vi gæsterne om at besvare et spørgeskema. Her spurgte vi bl.a. til deres oplevelser med bornholmsk dialekt, deres ønsker omkring ferie på Bornholm, deres baggrund samt deres bevidste holdninger til bornholmsk. Vi fokuserer her på hvordan der blev svaret på to af spørgsmålene.

Det ene spørgsmål lød: *Synes du generelt, det er vigtigt at opleve det lokale sprog eller den lokale dialekt, når du rejser?* Kun én af de tredive danske gæster svarede negativt. De øvrige gæster svarede at

---

³ I foråret 2015 er teksten ændret til: ”Vinbonden viser rundt på gården på syngende bornholmsk. Turen rundt tager cirka 38 minutter og handler om vin, kvinder og politik”. I artiklen benytter vi den tekst som de turister der indgår i undersøgelsen, havde adgang til inden besøget på Lille Gadegaard.

dialekten var en del af oplevelsen ved et sted. Her er eksempler på hvad tre gæster svarede på spørgsmålet:

1. Ja, det er en del af livet på stedet og dermed en oplevelse ekstra for mig.
2. Ja, det giver en mere autentisk følelse af ferien.
3. Ja, det bidrager til den totale ferieoplevelse. Vigtigt at beholde de mange danske dialekter så ikke alle taler ens.

De tre besvarelser er valgt fordi de tilsammen favner indholdet i de øvrige besvarelser. Ud over at besvarelserne pegede på at den lokale dialekt bidrager til ferieoplevelsen, og at den er med til at give en mere ”autentisk følelse af ferien”, var der en del gæster der kommenterede mere generelt at det er vigtigt at bevare de danske dialekter. Som årsager til at det er vigtigt, blev det nævnt at de er en del af den danske kultur, samt at alle ikke behøver at tale ens og/eller københavnsk. Når man spørger folk direkte om deres holdninger til dialekter, får man som regel den slags positive tilkendegivelser, men som en række danske undersøgelser har vist med al tydelighed, er det samme ikke tilfældet når man undersøger folks underbevidste sprogholdninger (se fx Kristiansen 2009).

Et andet spørgsmål i spørgeskemaet lød: *Hvordan synes du bornholmsk lyder?* Her er tre eksempler på besvarelser:

1. dejligt syngende
2. halv svensk, man skal spidse ører!
3. Fantastisk – lidt svært at forstå til tider, men det er spændende

Ligesom i spørgsmålet ovenfor lignede gæsternes besvarelser hinanden. Der blev peget på at bornholmsk er ”syngende”, at det lyder svensk, og at det kan være lidt svært at forstå. Den oplevelse nogle af gæsterne har af at bornholmsk er ”dejligt syngende”, kan som nævnt sandsynligvis forklares ved at tonegangen i trykgrupperne er anderledes end i standarddansk.

Fokusgruppeinterview

Efter en af omvisningerne lavede vi et fokusgruppeinterview med fire gæster. I interviewet giver de udtryk for de samme holdninger til bornholmsk og vinbondens sprogbrug som vi fandt i spørgeskemabesvarelsenerne. Nedenfor er gengivet et uddrag fra interviewet. *Int* er forkortelsen for interviewerens, *Gæst* er en af interviewpersonerne, (.) betyder at der er en lille pause, og [...] betyder at en kortere passage er udeladt.

Int: ville det være en anden oplevelse for jer hvis nu han havde snakket rigsdansk

Gæst: nå men altså at det der er flere ting i det synes jeg (.) for det første hans charmerende måde overhovedet at fremtræde på ik [...] du kan også komme til rundvisninger rundt omkring hvor de bare siger det er ligesom at sætte en grammofonplade på ik og det uanset næsten hvad (.) men øh (.) men det er da noget særligt synes jeg at vi har været på en øh vingård på Bornholm ik og øh bonden han (.) var ægte bornholmer det det synes jeg giver et ekstra spændende islæt [...] hvis nu der var en eller anden københavner der havde banket det her op og der så han gik rundt og fortalte på københavnsk ik så (.) så er det ikke den samme charmerende (.) del jeg synes det er charmerende når sproget er en del af oplevelsen det kan jeg godt lide

Intervieweren spørger om brugen af rigsdansk ville have givet en anden oplevelse. Gæsten siger at det først og fremmest er vinbondens charmerende måde at fremtræde på der er vigtig, og det at han ikke taler som en grammofonplade. Han er et autentisk menneske. Det siger umiddelbart ingenting om dialekt – men så alligevel. Som gæsten forklarer, så er det særlige ved oplevelsen at det er en vingård på Bornholm, og at vinbonden er ”ægte bornholmer”. Dette – at være en ”ægte bornholmer” – modstilles med det at tale københavnsk. Dermed kan vi altså se at det der skaber oplevelsen af den ”ægte bornholmer” for gæsten, er

den bornholmske sprogbrug. Det er faktisk afgørende for gæsten at der tales bornholmsk, for ellers ville charmen gå af det.

Ud over sin charmerende måde at være på, fremstår vinbonden ved sin brug af dialekt som en person der hører til på stedet. Koblingen mellem sprog (bornholmsk), sted (Bornholm) og krop (bornholmer) er en kobling som man genfinder i mange sammenhænge (Quist 2010), og i dette tilfælde skaber den altså en følelse af ægthed hos gæsterne. Den samme fornemmelse ville ifølge gæsten i uddraget ovenfor ikke kunne opnås hvis vinbonden havde været ”en eller anden københavnner der havde banket det her op og der så han gik rundt og fortalte på københavnsk”.

Rundvisningerne

Selv om gæsterne oplevede deres rundvisning som autentisk og fik fornemmelsen af at der ikke bare sættes en grammofonplade på, så viser vores data at vinbondens rundvisninger faktisk er meget ens. Vi optog fire rundvisninger, og i Skema 1 ses starten på to rundvisninger stillet op ved siden af hinanden (udskrevet i standardortografi, uden markeringer af bornholmske træk). De passager der ligner hinanden mest, er fremhævet med **fed** skrift. ’V’ er vinbonden, og ’XXX’ angiver at det er en af gæsterne der taler (det er dog ikke anført hvilken gæst). [ ] angiver overlappende tale.

Skema 1: Sammenligning af to rundvisninger

Rundvisning, dansk gruppe 1
Lille Gadegaard, Pedersker
5. august 2013

V: ja (.) **velkommen til jer**
XXX: tak
V: **det er mig der er vinbonde (.)**
jeg hedder Jesper og jeg
snakker hurtigt jeg snakker
bornholmsk
XXX: okay
V: **forstår alle bornholmsk**
XXX: naahj

Rundvisning, dansk gruppe 2
Lille Gadegaard, Pedersker
6. august 2014

V: **velkommen til jer**
flere: tak
V: **det er mig der er vinbonde (.)**
jeg hedder Jesper (.) jeg
snakker hurtigt og jeg snak-
ker bornholmsk
XXX: ja ja når bare du oversætter [så]
V: [og] **forstår du bornholmsk**

- XXX: helt sikkert ((småsnakken))
V: er der nogen der kommer fra Bornholm
- XXX: nej ((småsnakken))
V: én fra Bornholm (.) er der nogen der kommer fra Danmark ((latter)) der er en hel del fra Danmark Sverige og Norge
- XXX: nej
V: nej okay (.) det vi skal (.) vi skal ud og kigge på vin
- XXX: mm
V: så først så går vi ud i vingården så tager vi historierne derude fra (.) så går vi ind i vineriet og ser hvordan vi laver vin sprit og brændevin
- XXX: [ja]
V: [når] vi er færdige med det så skal vi indenfor her og så er der en del der skal smage på noget vin også (.) en praktisk oplysning det er at indenfor her der er toiletter det er altid godt at vide hvor de er [henne] toiletterne
- XXX: [okay]
V: **og turen rundt (.) tager otteogtredive minutter ((latter)) og det handler om vin kvinder og politik og det går altid mest ud over mændene ((latter og småsnakken))**
- XXX: godt så nå men det lyder perfekt
V: ja det lyder sådan meget vanlig så **hvis I er klar så går vi derud i vinmarkerne [tre]dive meter ud**
- XXX: [ja]
V: **I følger bare efter mig**
XXX: ja
- XXX: ja lidt [kan jeg]
V: [lite gran]
XXX: jeg oversætter ikke en skid du
V: nej nej kommer du fra Bornholm
- XXX: ja det er da tredje gang jeg er her
V: okay [men du]
XXX: [fjerde] gang hvis jeg skal sådan for halvtreds år siden var jeg her også
V: men du bor i Danmark
XXX: ja
V: og det gør I andre også
flere: ja
V: ja okay ((latter))
XXX: Bornholm er vel også Danmark
V: Joh men vi rejser gennem Sverige for at komme til Danmark (.) sådan er det blevet i dag nye moderne tider det var du ikke klar over
[men sådan er det]
XXX: [ja ja ja ja] ok jeg har helt styr på det
V: men det er jo lige meget for det vi skal vi skal ud og kigge på vin
- XXX: ja
V: ud i vingården (.) og vi går ind i vineriet og ser hvordan vi laver vin og så det vigtigste vi skal indenfor her og smage på vin og have noget at spise (.) er det ikke rigtig
- flere: jo
V: **turen rundt (.) tager (.) otteogtredive minutter og handler om vin kvinder og politik og det går mest ud over mændene ((småsnakken)) (.) ja er I klar til det**
- flere: ja
V: **I følger efter mig der er tredive meter ud**

Som man kan se de steder der er markeret med fed skrift, går mange af de samme vendinger igen. Og selv om der ikke er tale om en grammofoonplade, er ordvalget nogle gange fuldstændig ens, andre gange er der en smule variation.

Det samme gælder for de øvrige rundvisninger vi har optaget. Nogle af formuleringerne i rundvisningerne går igen på vingårdens hjemmeside, hvor det som nævnt fremgår at rundvisningerne handler om ”vin, kvinder og politik”, samt at vinbonden taler ”bornholmsk og hurtigt”. Når vinbonden gør opmærksom på at han taler hurtigt og bornholmsk, skaber det en forskel mellem ham og gæsterne der kan være vigtig for deres turistoplevelse. Han gør altså allerede indledningsvis opmærksom på at han taler bornholmsk, og at han potentielt kan være svær for gæsterne at forstå. Dette er netop den type fokus på forskelle som Jaworski og Thurlow (2010) beskriver som typisk for turismøder.

I det følgende beskriver vi rundvisningerne nærmere. Rundvisningerne tager ca. 40 minutter (annonceret som 38 minutter både på hjemmesiden og i indledningen til hver rundvisning). Rundvisningerne er både en fremvisning af gården, en indføring i hvordan man laver vin, og en form for underholdningsshow hvor vinbonden fortæller anekdoter fra gården, Bornholm, sit liv mm., alt imens han fører gruppen rundt på gården. Det er de samme anekdoter og vittigheder der fortælles ved hver rundvisning, og mens vinbonden fortæller, inkluderer han også sit publikum ved at stille spørgsmål og ved på en underholdende måde at inddrage deres personlige erfaringer og gøre lidt grin med dem – hvilket igen er en typisk komponent i turismekontekster (Jaworski & Thurlow 2010: 269).

Nedenfor næranalyserer vi to sammenlignelige sekvenser, nemlig steder hvor vinbonden fortæller en historie om Dronning Margrethe der var på besøg på Bornholm og rejste hjem over Sverige hvor hun købte todfri cigaretter.

Vi var tidligere inde på hvordan intonationsmønstrene i bornholmsk er anderledes end i andre danske dialekter, og i det følgende giver vi en mere dybtgående beskrivelse. Det mest iøjrefaldende ved bornholmsk er

tonegangen, og først og fremmest i de såkaldte trykgrupper (Grønnum 2001). En trykgruppe er en stavelse med tryk plus de efterfølgende stavelser uden tryk. Eksempler kan være ”Vi går (hen og) (henter) (bilen)” eller ”(Asgerd fylder) (tres til de-) (cember)” (trykgrupper mellem parenteser, stavelser med tryk understreget). I standarddansk falder tonen lidt og hurtigt i stavelsen med tryk for så at stige og derefter falde noget langsommere i stavelserne uden tryk (nedad-opad-nedad). Dette foregår inden for et relativt begrænset tonalt spektrum. Bornholmsk er helt anderledes. Her falder tonen i stavelsen med tryk stejlt og hurtigt for derefter at stige stejlt i stavelserne uden tryk (nedad-opad). Det foregår inden for et større tonalt spektrum. Den tonegang er formentlig hovedårsagen til at bornholmsk opleves som ”syngende” og nemt at genkende.

En anden markant tonal forskel er at sætningers funktion udtrykkes på vidt forskellige måder. Med funktion menes her fortsættende, afsluttende og spørgende. I standard dansk bruges sætningsintonation, dvs. det tonale forløb over hele sætningen. I bornholmsk bruges sætningsaccent, dvs. en helt lokal tonal bevægelse i slutningen af sætningen (Grønnum 2001: 308f., 1992: 67f.). Den tonale bevægelse kan være endnu en årsag til at bornholmsk lyder ”syngende”, men trykgrupper optræder langt hyppigere.

Herunder vises to uddrag hvor sætningsintonation og sætningsaccent sammen med andre dialektale træk gør en forskel for gæsternes samspil med vinbonden. Vi vil argumentere for at brugen af dialekt er inkluderende i uddrag A og ekskluderende i uddrag B. Sidst i artiklen vises en transskriptionsnøgle. I første omgang er det tilstrækkeligt at notere sig tryk (understreget) og tonale bevægelser (pile). En bornholmsk trykgruppe ser sådan ud: ↓XXX↑XXX. En første observation kan være at der er mange bornholmske trykgrupper i uddragene. Der er derfor ingen tvivl om at gæsterne generelt oplever vinbonden som bornholmsktalende.

A Toldfri

- 1 V ↓og ↑så ↓ring↑de ((ringede)) ↓vi ↑til ↓dron↑ning
mar↑gre↑the,
(0,4)
- 2 V ↓og ↑så mødte ↓hun ↑op ↓som ↑hun ↑plejer,
- 3 V og ↑hun ↑plante↓de et ↓flot ↑træ,
- 4 V og ↑vi ↓klap↑pede
- 5 V og ↑hun ↓rejste ↓hjem=↑over=↓sve↑rige >på halv
kar↓ton ↑ciga↓ret↓ter.<
(0,3)

I 1–5 udtrykker tonegangen mere eller mindre det samme i bornholmsk og standarddansk. Der er en lokal stigning i slutningen af sætningerne, bortset fra i slutningen af 5, hvor der er et dybt fald. Det udtrykker på bornholmsk at der er en række fortsættende sætninger og en afsluttende (Grønnum 1992). Dén tonegang findes ikke i standarddansk. 5 ender med et stejlt lokalt tonalt fald til et niveau langt under ytringens tonale kontur i øvrigt. Det er en bornholmsk sætningsaccent som udtrykker afslutning. Men samtidig er tonen jævnt faldende hen over hele sætningen (ellipsen), så den vil blive opfattet som noget tilsvarende af en standarddansk-talende.

- 6 G ↑told↓fri den ↓ga↓o ((dengang))

6 slutter med et meget dybt fald. Det udtrykker på bornholmsk at 6 er afsluttende. Tonen er stejlt faldende over hele sætningen (ellipsen), og det udtrykker i standarddansk at 6 er en kort afsluttende sætning.

- 7 G HA [HA HA HA HA HAHA ((meget højt, skrattende))
- 8 G2 [he he he he he ((klukkende))

For en standarddansk-talende er tonaliteten i uddrag A fuldstændig meningsfuld. De bornholmske sætningsaccenter kendes ikke, men sætningsintonationerne udtrykker i en standard-talendes ører det samme.

Der anvendes ikke dialektale ord af betydning i uddrag A, og alt i alt synes det ikke at være svært for gæsterne at høre at en anekdote afsluttes med en punchline. Reaktionen er meget høj latter.

B Toldfrise

- 9 V kunne ((kan)) du ↓hau↑se ((huske)) ↑det?!=
 10 G =ah [ha ha
 11 V [ja ↓det var ↑rejse en gang ↓frem [↑til↓bage↓se ((frem og tilbage))
 12 G [eh he ja ja ja ja
 13 V så ↓(ved-) ↑du ↓det ↑var told↑fri↓se! ((toldfri))

I 9, 11 og 13 er det tonale samspil mellem bornholmsk og standarddansk helt anderledes. Der er sætningsaccent i alle tre. I 9 er der en lokal stigning, i 11 og 13 er der dybe fald. Intet af det findes i standarddansk. Alle tre har stigende tone hen over sætningen. Det findes heller ikke i standarddansk. Den almindelige opfattelse at der findes såkaldt ”spørgende intonation” i standarddansk (hvormed der normalt menes en lokal, afsluttende eller en hen over sætningen stigende tone) er forkert. Grønnums akustiske studier viser om standarddansk at a) der ikke forekommer lokale afsluttende tonale udsving i sætninger (sætningsaccent), og b) at det tonale forløb hen over sætninger altid er faldende – også i spørgsmål (Grønnum 1991, 2001). Måske er det anderledes i bornholmsk; 9 kunne tyde på det, men det må videre studier vise.

For en standardtalende er de tonale bevægelser i 9, 11 og 12 derfor ikke umiddelbart genkendelige.

Samtidig benytter vinbonden særlige bornholmske ord (fx ”hause” for ”huske”), og han bruger den bornholmske -se-endelse flere gange. Både i adverbiet *tilbage* og – mere overraskende – på adjektivet *toldfrise*. Alt dette kan være med til at gøre at gæsterne har sværere ved at

forstå hvad vinbonden siger, og hvornår de forventes at byde ind med latter eller kommentarer. Deres respons fremgår af sekvensen nedenfor.

- 14 G2 ha ha=
15 G =he⁰he he he⁰

Gæsternes respons er denne gang helt anderledes afdæmpet. I betragtning af den nærmest demonstrative villighed til energifuld deltagelse de demonstrerer i uddrag A, er der god grund til at antage at de i uddrag B ikke på samme måde forstår hvad der foregår.

Analyserne viser altså for det første at der er forskel på hvor meget bornholmsk dialekt vinbonden benytter i sine rundvisninger, og for det andet at gæsterne reagerer tydeligt på denne variation. Vi mener at vinbonden på denne måde får opstillet to typer af participation frameworks (Goffman 1974); det ene er inkluderende, mens det andet er ekskluderende. Men begge typer bidrager til gæsternes opfattelse af rundvisningerne som noget autentisk bornholmsk.

Interview med vinbonden

Efter at vi havde optaget rundvisningerne, lavede vi et interview med vinbonden. I interviewet taler han blandt andet om sin brug af dialekt i rundvisningerne, og her fremgår det at han er bevidst om hvad målet med rundvisningerne er. Han siger: ”og det er jo i min interesse at få folk op på hånden og bære dem rundt i 38 minutter og at de får en oplevelse ud af det og hen forbi kasseapparatet til sidst inden de tager af sted”. Vinbonden er klar over at brugen af bornholmsk kan være en fordel i rundvisningerne, at det er en del af oplevelsen der gerne skulle give et økonomisk afkast. Men han ved også at der er grænser for hvor meget dialekt han kan tale når gæsterne stadig skal ”op på hånden”. Han fortæller fx at når han har norske og svenske grupper, skifter han enkelte ord ud for at gæsterne forstår hans historier; han siger fx ”gran-ne” og ikke ”nabo” når han omviser svenske grupper.

Samtidig fremgår det af interviewet at vinbonden ser sine omvisninger som noget andet og mere end de gængse turistoplevelser på Bornholm. I interviewet blev vinbonden spurgt om brugen af bornholmsk har værdi. I sit svar tager han afsæt i sine egne oplevelser som turist i Thailand:

Int: nu står der jo sådan specifikt på din hjemmeside at det er bornholmsk er det også noget du tænker over at det har en værdi sådan som

V: ja det det tænker jeg over fordi at jeg tænker på den måde sådan når jeg kommer ud at rejse jeg har været en del i Thailand og og og så kan man vælge at tage til byerne i Thailand og så kan man (uf) man kan lige så godt tage til Mallorca det er jo rent stand up det hele er kun for at tjene penge men nu så (uf) thailænder her der hvor hun bor helt ude på landet og man kører i tog i otte timer helt derude hvor der ikke er borde eller stole eller noget som helst det er jo et helt andet Thailand og det synes jeg jo var spændende

Vinbonden fremhæver kontrasten mellem hans thailandske venindes landsby ude på landet og byerne i Thailand. For ham er byerne ikke noget særligt, man kan lige så godt tage til Mallorca, og idet han siger ”det er jo rent stand up det hele er kun for at tjene penge”, peger han på at det hele er blændværk, det er ikke-autentisk. Venindens landsby opleves til gengæld som ”et helt andet Thailand”. Og den oplevelse sætter han i forbindelse til sin egen brug af dialekt da han fortsætter:

V: og jeg har tænkt på der er mange turister der kommer til Bornholm (.) de kommer ned til Snogebæk og til Allinge og Gudhjem dér der står københavnere eller hvad der står der som vi sagde de står der sælger deres is og slik ud de hører aldrig det bornholmske sprog de ser aldrig en bornholmer de kommer aldrig ud på landet og ser en ko eller en gris eller noget som

helst og nu har de været på Bornholm og set det hele (.) og så tænker vi de har de har set kulisserne hva (.) de har set det vi har sat op at vi vil give dem (.) de er aldrig kommet ud på landet og der tænkte jeg jeg måske kunne skrive jeg snakkede bornholmsk (.) og vi har faktisk fået henvendelser fra folk der sagde det er første gang vi hørt nogen der har snakket bornholmsk (.) når de kommer herved så det er jo også en tilkendegivelse af at det var interessant så det bruger jeg lidt på den måden dér

Vinbonden fremhæver at mange turister kommer steder hvor der ”står københavnere eller hvad der står der”, og der køber de deres is og slik uden nogen sinde at høre det bornholmske sprog, have set en bornholmer eller været ude på landet. Og lige som i Thailand kræver det ifølge vinbonden tilsyneladende at man kommer ”ud på landet og ser en ko eller en gris” for at have oplevet Bornholm. Hvis turisterne ikke har været det, og så tror at de har været på Bornholm, så tænker ”vi” (bornholmerne) at de har set ”kulisserne” som er blevet sat op og udvalgt til dem, dvs. det ikke-autentiske. Vinbonden knytter an til dette, og siger at det fik ham til at tænke på at skrive at han snakker bornholmsk. Noget han også har fået positive tilbagemeldinger på.

Selv denne højst bevidste og strategiske brug af bornholmsk anses altså af både vinbonden og hans gæster som en del af noget ’autentisk bornholmsk’. Vinbonden viser sin gård frem, og han performer i høj grad under sine rundvisninger. Men disse rundvisninger, og den oplevelse hans gæster får undervejs, er altså alligevel ’autentisk’. Som vi tidligere har været inde på, er denne dobbelthed ikke atypisk for den måde autenticitet konstrueres på i senkapitalismen – den er tværtimod en integreret del af selve autenticeringsprocessen.

Opsummering

Som det er fremgået af det foregående, så benyttes bornholmsk dialekt i turistindustrien på øen, hvor dialektræk kan bruges i konstruktionen af

'den autentiske bornholmske oplevelse'. I rundvisningerne på Lille Gadegård benytter vinbonden både mere eller mindre dialektal sprogbrug i sit møde med turisterne, og begge dele bidrager til turistoplevelsen. På den ene side kan bornholmsk dialekt bidrage til at skabe en autentisk oplevelse af Bornholm, men på den anden side må sprogbrogen ikke blive så bornholmsk at gæsterne ikke forstår noget som helst af hvad vinbonden siger. Som en af gæsterne – en ung pige – sagde til en anden under én af rundvisningerne: ”Jeg fatter minus”.

Det er vigtigt for turistoplevelsen at gæsterne oplever en afstand – at det de oplever er anderledes end deres hverdag. I den sammenhæng kan det at de indimellem ikke forstår vinbondens sprogbrug faktisk være en fordel. På den anden side er det også vigtigt at de får det meste af indholdet med, fordi rundvisningen i høj grad er bygget op omkring anekdoter og vittigheder med punch lines. Denne balance er vinbonden, som det fremgik af interviewet, meget opmærksom på at opretholde, og som det fremgår af analyserne af både rundvisninger, spørgeskemaer og interview med gæsterne, så lykkes det i høj grad for ham.

Sproget kan endvidere ses som specielt afgørende for netop denne turistattraktions værdi eftersom vinproduktion ikke er et traditionelt bornholmsk håndværk, og dermed kræver det ekstra diskursivt arbejde at fremstille en vingård som autentisk bornholmsk. Studiet viser altså at bornholmsk dialekt i turistindustrien kan have en høj værdi som autenticitetsskabende element og kan bidrage til turistattraktionens succes.

Litteratur

- Andersen, Børge 1959: *Rønnemålet: En strukturel-lingvistisk analyse af udtryksplanet i en bornholmsk dialekt*. København: J.H. Schultz Forlag.
- Blommaert, Jan & Ben Rampton 2011: Language and superdiversity. *Diversities* 13(2). 1–21.
- Bucholtz, Mary 2003: Sociolinguistic nostalgia and the authentication of identity. *Journal of Sociolinguistics* 7(3). 398–416.

- Coupland, Nikolas 2003: Sociolinguistic authenticities. *Journal of Sociolinguistics* 7(3). 417–431.
- Coupland, Nikolas 2014: Language, society and authenticity: Themes and perspectives. Véronique Lacoste, Jakob Leimgruber & Thiemo Breyer (eds.) *Indexing Authenticity: Sociolinguistic Perspectives*. Berlin: Mouton de Gruyter. 14–39.
- Coupland, Nikolas & Tore Kristiansen 2011: SLICE: Critical perspectives on language (de)standardisation. Tore Kristiansen & Nikolas Coupland (eds.) *Standard Languages and Language Standards in a Changing Europe*. 11–35.
- Creese, Angela 2008: Linguistic ethnography. *Encyclopedia of Language and Education* 10. Springer. 229–241.
- Eckert, Penelope 2003: Sociolinguistics and authenticity: Elephants in the room. *Journal of Sociolinguistics* 7(3). 392–397.
- Espersen, J.C.S. 1908: *Bornholmsk Ordbog*. København: Det Kgl. Danske Videnskabernes Selskab.
- Geist, Hanne Louise & Mogens Baumann Larsen 1974: Lokalsprog og regionalsprog på Bornholm. *Dialektstudier* 3. 137–168.
- Grondelars, Stefan & Tore Kristiansen 2013: On the need to access deep evaluations when searching for the motor of standard language change. Tore Kristiansen & Stefan Grondelaers (eds.) *Language (De)standardisation in Late Modern Europe: Experimental Studies*. Oslo: Novus. 9–52.
- Heller, Monica 2003: Globalization, the new economy, and the commodification of language and identity. *Journal of Sociolinguistics* 7(4). 473–492.
- Heller, Monica & Alexandre Duchêne 2012: Pride and profit: Changing discourses of language, capital and nation-state. Heller, Monica & Alexandre Duchêne (eds.) *Language in Late Capitalism: Pride and Profit*. New York: Routledge. 1–21.
- Jaworski, Adam & Crispin Thurlow 2010a: *Semiotic Landscapes: Language, Image, Space*. London: Continuum.

- Jaworski, Adam & Crispin Thurlow 2010b: Language and the globalizing habitus of tourism: Toward a sociolinguistics of fleeting relationships. Nikolas Coupland (ed.) *Handbook of Language and Globalization*. Chichester: Wiley-Blackwell. 255–286.
- Johnstone, Barbara 2010: Indexing the Local. Nikolas Coupland (ed.) *Handbook of Language and Globalization*. Chichester: Wiley-Blackwell. 386–405.
- Kofoed, H.A. 1970: Folkemål. Danmark. Gyldendals Egnsbeskrivelser 1. Bornholm med Ertholmeme. B. Rying. København: Gyldendal. 99–109.
- Kristiansen, Tore 2009: The macro-level social meaning of late-modern Danish accents. *Acta Linguistica Hafniensia* 42. 167–192.
- Kristiansen, Tore & Jens Normann Jørgensen 2005: Subjective factors in dialect convergence and divergence. Peter Auer, Frans Hinskens & Paul Kerswill (eds.) *Dialect Change. Convergence and Divergence in European Languages*. Cambridge: Cambridge University Press. 287–302.
- Kristiansen, Tore, Marie Maegaard & Nicolai Pharaos 2011: Det er intonationen vi hører det på: Perceptionsstudier i genkendelse af moderne dansk med henholdsvis jysk og københavnsk aksang. Torben Arboe & Inger Schoonderbeek Hansen (red.) *Jysk, Ømål, Rigsdansk mv.: Studier i dansk sprog med sideblik til nordisk og tysk..* Aarhus: Aarhus Universitet. 207–224.
- Kristiansen, Tore, Nicolai Pharaos & Marie Maegaard 2013: Controlled manipulation of intonational difference: An experimental study of intonation patterns as the basis for language-ideological constructs of geographical provenance and linguistic standardness in young Danes. Tore Kristiansen & Stefan Grondelaers (eds.) *Language (De)standardisation in Late Modern Europe: Experimental Studies*. Oslo: Novus. 355–374.
- Larsen, Mogens Baumann 1973: The functions of dialects in the religious life of the Bornholm inhabitants. *Internationales Jahrbuch für Regionssoziologie* VIII. 236–242.

- Maegaard, Marie, Torben Juel Jensen, Tore Kristiansen & Jens Normann Jørgensen 2013: Diffusion of Language Change: Accommodation to a Moving Target. *Journal of Sociolinguistics* 17(1). 3–36.
- Nielsen, Bent Jul & Karen Margrethe Pedersen 1991: *Danske Talesprog*. København: Gyldendal.
- Pedersen, Inge Lise 2003: Traditional dialects of Danish and the de-dialectalization 1900–2000. *International Journal of the Sociology of Language* 159. 9–28.
- Rampton, Ben, Karen Tustin, Janet Maybin, Richard Barwell, Angela Creese & Vally Lytra 2004: *UK Linguistic Ethnography: A Discussion Paper*. www.ling-ethnog.org.uk.
- Thomsen, Vilhelm 1908: Bornholmsk sproglære. Lydlære. J.C.S. Espersen *Bornholmsk Ordbog*. 1–67.
- Wimmer, Ludvig 1908: Bornholmsk Sproglære. Bøjningslære. J.C.S. Espersen: *Bornholmsk Ordbog*. 68–149.

Jann Scheuer	Malene Monka	Marie Maegaard
Lektor	Postdoc	Lektor
scheuer@hum.ku.dk	monka@hum.ku.dk	mamae@hum.ku.dk

alle tre:
 Nordisk Forskningsinstitut
 Københavns Universitet

[Appendiks med transskriptionskonventioner på næste side]

Appendiks

Transskriptionskonventioner:

XXX betonet stavelse

↓ ↑ bevægelsen i tone til den efterfølgende stavelse

= ord siges ud i ét; ture siges uden pauser imellem

>XXX< <XXX> øget henholdsvis reduceret taletempo

[XXX] firkantede parenteser angiver overlap

. terminal intonation, dvs. terminal sætning (i standard eller bornholmsk)

, fortsættende intonation, dvs. ikke terminal sætning (i standard eller bornholmsk)

; en mellemtid mellem de to foregående, dvs. terminalitet er ikke tydeligt tonalt kodet (i standard eller bornholmsk)

? spørgende intonation (i bornholmsk)

! animeret tale

(x,x) pause med målt varighed. (0,3) er en pause der varer tre tiendedele sekunder.

((XXX)) regibemærkning

En bornholmsk trykgruppe vil typisk se sådan ud: ↓XXX↑XXX